

Streszczenie popularnonaukowe w języku polskim

Obecnie w Unii Europejskiej w zakładach karnych przebywa około 500 tysięcy osób, zaś w państwach członkowskich Rady Europy ponad 1,5 miliona. W państwach UE pozbawienie wolności to najpoważniejsza sankcja, jaką można zastosować wobec jednostki. Już w 1992 r. Rada Europy wydała rekomendacje, w których uznała kary i środki polegające na pracy społecznie użytecznej za ważne sposoby zwalczania przestępczości pozwalające na unikanie negatywnych skutków pozbawienia wolności, wskazując, że pozbawienie wolności powinno być postrzegane jako kara lub środek ostateczny, stosowany tylko gdy z powodu wagi przestępstwa inne kary lub środki byłyby wyraźnie nieadekwatne. Jednakże, wciąż istnieje różnica między stosowaniem pozbawienia wolności pomiędzy wschodem a zachodem Europy. Przeciętnie współczynnik prizonizacji na Zachodzie nie przekracza 100 osób na 100 tys. mieszkańców, podczas gdy w Polsce wynosi 190, a na Litwie 232. Współczynnik ten jest także wysoki w innych państwach post-socjalistycznych, na przykład w Estonii wynosi 181, na Łotwie – 183, w Czechach – 202, Słowacji – 188, Węgrzech – 169. Ale w Rumunii jest zdecydowanie niższy – 106. W Zachodniej Europie współczynnik prizonizacji jest ogólnie niski: Niderlandy – 56, Niemcy – 76, Włochy – 99, Francja – 104.

Zasadniczym celem projektu jest zatem odpowiedź na następujące pytanie – dlaczego wciąż istnieje taka różnica we współczynniku prizonizacji między zachodem a wschodem Europy i jak możemy uregulować kary i inne środki w państwach Europy Centralnej i Wschodniej w celu zniwelowania tej różnicy oraz uzyskania zgodności ze standardami europejskimi w tej materii.

Pogłębione badania komparatystyczne obejmą pięć systemów prawa karnego krajowego: Litwę, Polskę, Estonię, Rumunię, Słowację. Analizy będą prowadzone w odniesieniu do przepisów Rady Europy i Unii Europejskiej. Dodatkowo, w ramach analizowania technologii dozoru elektronicznego w kontekście penalnym, uwzględnione zostaną także inne systemy prawa krajowego – jako źródła inspiracji dla państw Europy Centralnej i Wschodniej.

Sposób karania jednostek stanowi świadectwo kondycji współczesnych społeczeństw. Zagadnienia pozbawienia wolności i alternatyw do niego stanowi jeden z najważniejszych problemów dzisiejszego prawa karnego i polityki karnej. Badania w projekcie, ukierunkowane na alternatywy pozbawienia wolności, zwłaszcza w kontekście dozoru elektronicznego, nie będą czystym porównaniem – badacze przyjmą kompleksową, multidyscyplinarną perspektywę, aby znaleźć sposoby pogodzenia standardów europejskich z warunkami panującymi w państwach Europy Środkowej i Wschodniej. Projekt wzbogaci nasze zrozumienie systemów prawa karnego. Nie było do tej pory badań poświęconych alternatywom pozbawienia wolności w państwach post-socjalistycznych. Dlatego projekt pogłębi refleksję naukową nad społecznymi i prawnymi uwarunkowaniami polityki kryminalnej w tych krajach.

Litewsko-polska współpraca w ramach projektu pozwoli osiągnąć szerzą perspektywę badawczą i zidentyfikować wspólne cechy polityki karnej w państwach naszego regionu Europy, posiadających wspólne doświadczenia historyczne. Jednocześnie, polscy i litewscy badacze mają różne perspektywy społeczne, ponieważ pochodzą z państw różnego rozmiaru i o różnych populacjach. Wspólna historia, związana z dziedzictwem sowieckim, którym towarzyszą różnorakie doświadczenia społeczne, zapewnią wyjątkową perspektywę badawczą i pozwolą zająć się problemem badawczym ze wszystkich stron. Dodatkowo, projekt przyczyni się do wzmocnienia relacji naukowych i współpracy w przyszłości.